

— **Elasticitatea**, modalitatea și suplețea memoriei (capacitatea de a acumula cunoștințe noi, de a le evita pe cele vechi).

— **Rapiditatea întipăririi** (engramarea se realizează repede, cu economie de timp, efort și repetiții);

— **Trăinicia păstrării** (conservarea corectă a celor memorate — pe o perioadă îndelungată de timp);

— **Exactitatea sau fidelitatea** reactualizării celor memorate;

— **Promptitudinea reactualizării** (realizarea rapidă a recunoașterii și reproducerii, imediat după stimulare).

IMAGINAȚIA

DEFINIȚIA ȘI CARACTERISTICILE PSIHOLOGICE ALE IMAGINAȚIEI

Conceptul de imagine mentală, în genere, se referă la tot ceea ce reținem în gândire, într-o **formă figurativă** de simbol sau abstractă și mult apropiată operației intelectuale, despre obiectele, procesele și evenimentele realității. Abordarea imaginației este implicată în actul perceptiv și trebuie studiată în continuarea reprezentărilor, pe o anumită linie a fenomenelor extrem de complicate și variate de **imaginație** (sau fantezie), ce sînt încă greu accesibile analizei și înțelegerii lor științifice.

Cu toată dificultatea de a delimita domeniul imaginației considerăm că ea se definește ca un proces cognitiv complex de elaborare a unor imagini noi și proiecte noi pe baza combinării și transformării datelor experienței anterioare. Aceasta în sensul de **prelucrare, reconstrucție și transformare** a experienței în vederea reflectării necunoscutului, viitorului posibilului sau dezirabilului prin noi imagini (originale) sau proiecte. Ceea ce în abordarea imaginației primează este **dinamismul, potențialul combinatoric și transformativ** ce duce la apariția de imagini noi, fără echivalent în experiența subiectului sau în realitate.

Imaginația este proprie numai omului și apare pe o anumită treaptă a dezvoltării sale psihice, cînd se dezvoltă reprezentările, limbajul, gândirea, inteligența etc.

Deci, imaginația interacționează cu toate procesele psihice, îndeosebi cu memoria, gândirea, limbajul și afectivitatea.

Fantezia este un amestec de senzații și opinii ce contribuie la cunoaștere și este menită să întrețină speranțe.

Principalele caracteristici psihologice ale imaginației. Fiind **anticipativă** sau **proiectivă** imaginația se dezvoltă în procesul activității umane (al muncii) care combină și transformă cu ajutorul instrumentelor obiectele materiale. Schemele pe care va opera în plan mintal imaginația sînt, originar, schemele actului de muncă și de comunicare, care se vor ajusta la noi condiții în perspectiva imaginației creatoare.

Imaginația **proiectivă** este un produs relativ tîrziu al dezvoltării culturale umane. **Miturile** sînt o poartă asupra originilor și numai prin descifrarea lor se încearcă străpungerea viitorului.

Imaginația **proiectivă**, solidară cu gândirea rațională, reprezintă **cea mai înaltă cucerire** a psihismului uman, izvorită în condițiile activității altruiste (**sociale**).

Imaginația este procesul **central și predilect** al acestei formațiuni complexe care se numește creativitate. Imaginația și creativitatea sînt unul și același lucru.

Intre imagini și percepții sînt **asemănări și deosebiri**.

Asemănări — imaginile ca și percepțiile sînt:

- concrete și intuitive;
- au efecte psihologice;
- sînt legate de mișcare (iluzioniștii se bazează pe contradicțiile care se fac în mușchii mîinii);
- au un înțeles (imaginea are un sens mai larg ca percepția).

Deosebiri:

- Imaginea are loc în **lipsa obiectului** (reprezentarea), iar percepția are loc în prezența obiectului;
- Imaginea **nu este o simplă reproducere** a percepției;
- Imaginea este **o prelucrare a percepției**, este mai puțin exactă ca percepția;
- Imaginea-tip (tipizare) este o **elaborare**;
- Imaginea este o percepție regîndită, **accentuînd și sistematizînd** anumite trăsături;
- Imaginea este **subiectivă**;
- Imaginea este însoțită de **conștiință**, percepția este însoțită de impresia de exterior (văd un obiect și nu percepție);

— Imaginile sînt **mai mult dependente de conștiință** (le pot alunga din minte, dar nu întotdeauna);

— Imaginile sînt **mai instabile** (excepție fac obsesiile).

Imaginile au mai multe funcții:

— Imaginile sînt puncte de plecare în procesul gîndirii. Imaginea este un **intermediar** între percepție și concept. Imaginea constituie un material pregătitor pentru elaborarea conceptului. Gîndirea abstractă se poate lipsi de imagini dar nu se poate lipsi de limbaj.

— Imaginea are funcție de **concretizare** (rolul religiei în dezvoltarea culturii);

— Imaginea are funcție de **simbol**. Simbolul este imaginea ce evocă ceva absent sau imposibil de perceput («Inima îmi era grea» — simbol — metaforă — stare de spirit).

— Imaginea are funcție **catharstică** (descărcare de tensiune, purificare sufletească). Imaginile pot să ducă la o scădere de tensiune ce este acomodată, adoptată și nu scade sentimentul.

S-a insistat asupra nuanțelor imaginii pentru a înțelege și consolida mai bine procesul imaginației și imaginativului, propriu creației omenești.

Spre deosebire de intelectualism, care nu acordă importanță imaginației integrînd-o în gîndirea concretă ca o formă a simbolismului intelectual. **Psihanaliștii** (afectivismul), raportează imaginația exclusiv la afectivitate și o concep ca proiecție, în sfera cunoașterii, a libidourilor și conflictelor inconștiente. Inconștientul devine rezervor de fantasme cauzate de refulări și reprimări și prin care dorințele se travestesc și deturneză. Imaginarul oniric se întoarce la experiențele primare ale copilăriei sau ale trecutului apropiat pentru a obține satisfacții sau a compensa insatisfacții. Fantezia nu ar fi altceva decît realizarea imaginară a unor dorințe frustrate. Funcțiile imaginației din punct de vedere psihanalitic se clasifică în:

— de **descărcare** tensională (catharsis), prin regresivitate la un nivel elementar, în situații critice;

— de **proiectare** a conflictelor dintre tendințe opuse;

— de **substituire** prin alte scopuri ale acțiunilor interzise sau imposibile;

— de **compensare**, prin satisfacerea fantastică a dorințelor real nesatisfăcute.

Se admite însă existența unei imaginații controlate și orientate către efectuarea unui scop conștient.

Considerăm că, într-adevăr, imaginația mai mult decît orice alt proces psihic depinde de **motivație** și procese emo-

ționale și aceasta nu numai sub raportul tensiunilor, dar și sub cel al direcției motivului și stării emoționale. Momentele de intensă trăire afectivă corespund unor faze de maximă productivitate imaginativă.

Există o implicație și corelație între **imaginație și personalitate**. Imaginația la nivelul și în contextul personalității este o imaginație, o acțiune a subiectului în organizarea unei lumi ajustată după nevoile sale și care îi permite să înfrunte dramele pe care i le oferă viața (o abordare holistică a imaginației).

Imaginația trebuie considerată ca o funcție mult mai complexă a activității psihice, care reprezintă de fapt o **combinație a citorva funcții** prin intermediul unor relații specifice.

Imaginarul — îndeplinește o funcție generală de **echilibrare antropologică**. Imaginația este în același timp **compensatorie și prospectivă**, ea suplinește golurile în cunoaștere, în acțiune sau trăire. Fiind **reorganizare și transformare** în câmpul existenței psihice, imaginația se distinge prin posibilitatea de a descoperi și transforma lumea prin intermediul descoperirilor și transformărilor ce intervin în propria personalitate.

Unul din atributele fundamentale ale imaginației este **funcția transformării**, dacă ținem seama de dinamismul efectogen și că însăși construcțiile imaginative sînt afectogene, uneori, într-o măsură mai mare decît situațiile obiective, ținînd seama și de faptul că emoția nu apare decît prin imagine. Imaginarul nu poate fi constituit fără intervenția funcției mnezice (a memoriei) care să-și fixeze urzile fanteziei. Imaginația intervine în memorie, în reproducerile reconstructive și în narațiuni. S-a permis să se facă o identificare între memoria concretă și imaginația reproductivă.

Memoria și imaginația se **întretaie și funcționează** complementar, mai ales în ordinea continuității vieții psihice.

Într-un nou context, fiecare imagine, luată în parte, apare într-o nouă lumină și dobîndește o nouă semnificație. Procesul imaginației nu trebuie înțeles compozițional. Construcțiile din cuburi nu pot fi generalizate.

Imaginația este întotdeauna **generatoare de nou**, de re-dimensionare a experiențelor noastre personale. Combinatorica imaginativă este o **revenire și sinteză**, plasînd-o în sfera proceselor intelectuale.

Corelația dintre imaginație și gîndire. Baza comună a gîndirii și imaginației o constituie operațiile de **analiză și**

sinteză, efectuate cu mijloace verbale și **conducînd** la simbolizare.

Ideile cît și imaginile se formează în procesul interiorizării acțiunilor, ce pornesc de la date și situații perceptibile.

În psihologie, corelarea dintre **gîndire și imaginație** a fost realizată în diverse feluri.

Întotdeauna semnificațiile conduc la imagini, iar imaginile sînt dotate cu semnificații. Este greșit dacă considerăm imaginea ca o anexă a gîndirii.

Imaginea ca **mediator al înțelegerii și raționamentului** este aceea care contribuie la certitudinile ontologice.

Între inteligență și imaginație există o penetrație mutuală, interferență, dar nu și o identitate.

Conceptul este **structura tare** a intelectului, pe cînd imaginea este o **structură slabă**, dar este mult mai bogată și polivalentă.

Relația sistemică, **gîndire — imaginație**, are în vedere perspectiva inversă — a construirii gîndirii într-o zonă centrală a cîmpului de imaginație, ce depășește efectiv gîndirea și o susține în demersurile ei înnoitoare. Ipoteza se explică prin raționament deductiv.

Imaginația și gîndirea — în formele lor de extremă — se despart și se reunesc în timp, predominarea uneia sau alteia fiind succesivă, alternantă. Nu se pot suprima reciproc, dar nici nu pot exista una fără alta. Gîndirea și imaginația alcătuiesc un continuum, iar **granitele** dintre ele sînt mobile, neputînd să fie precizate rigid.

În esență, **gîndirea logică și imaginația**, sînt complementare, asemenea produselor lor, teoria și proiectul, prezviunea și proiectivitatea.

Fiecare gen de imaginație își are o **motivație** ce este congenărată acțiunilor și conținutului respectiv. În legătură cu forma compensatorie de imaginație se **dezvoltă o motivație afectiv existențială** pe cînd în legătură cu formele productive ale imaginației se dezvoltă curiozitatea și atitudinile față de activitatea respectivă.

Imaginația debutează printr-o acută centrare sau subiectivizare, construire a ceva în forul intim, conform unei logici care nu este nici exclusiv cognitivă, nici exclusiv afectivă ci este integrativ personală sau grupală, dar apoi visele se raționalizează, reveriile se transformă în resurse de energie și sugestii, proiectele originale trec în fapte de creație cu un cuvînt — urmează descentrarea cu extrapolarea în proiect realizabil și finalmente, în realizarea obiectivă. Ima-

ginația este întotdeauna orientată spre viitor — vizînd o țintă sau un scop.

Imaginația este în mare măsură **ancorată în inconștient** și visul ca formă primitivă sau prototip al imaginației, constituie o dovadă în acest sens.

Imaginația voluntară este superioară prin **focalizare și conducere conștientă**, dar după majoritatea opiniilor este mai săracă, schematică și mai puțin originală decît imaginația neintenționată, care beneficiază din plin de eforturile inconștientului.

Imaginația creatoare implică atît participarea inconștientului cît și a conștiinței. Dinamica psihismului neconștient nu este o mișcare browniană.

Inconștientul are o contribuție prodigioasă la imaginație prin acțiunea montajelor, sedimentarea inconștientă, dar de multe ori indusă pe cale conștientă.

Imaginația este în dependență de **relații și atitudini**. Noile teorii ale creativității dovedesc că asupra imaginației influențează pregnant **relațiile interpersonale**, climatul și regimul de lucru în grup, atitudinile manifestate față de subiect și atitudinile subiectului față de sine și propria activitate. Aceasta din urmă deține o însemnătate capitală în autostimularea sau reținerea fenomenului de imaginație, în gradarea și orientarea expresiunii sale.

Teama paralizează imaginația, o deturneză într-o direcție sterilă, autistă. Se recomandă cutezanță.

Uneori persoanele autoritare își inhibă imaginația creativă printr-o atitudine rigidă și intolerantă.

Atitudinile ca vectori personali se impun tacit sau manifest. Imaginația este o **expresie a personalității** și un factor important în însăși formarea personalității, întrucît prospectează roluri și statute, sintetizează planuri, programe de viață, modele ideale etc.

Imaginația poate fi considerată și o **aptitudine**, după nivelul și specificul căreia indivizii se diferențiază.

Studiul psihologic al imaginației este îngreuiat din cauza **pluralității de forme și nivele** ale proceselor imaginative ce se înscriu într-un model al continuității discontinuităților.

Imaginația se dezvoltă după **modelele socioculturale**, fiind tributară biografiei, atît din punct de vedere al conținutului cît și al stilului.

Imaginarul este derularea calmă, contemplativă într-un circuit aproape închis a imaginilor, pe cînd **imaginația** este un travaliu, activitatea de elaborare bazată pe imaginar, într-o situație de viață.

Imaginația include imaginarul (fondul, domeniul creat de imaginație, care se integrează în realitatea psihică deși nu este un echivalent al realității obiective), **ca pe componenta sa fundamentală**, așa cum gândirea include fondul de cunoștințe acumulat.

PROCEDEELE PSIHOLOGICE ALE IMAGINAȚIEI

Aceleași operații și procedee pot fi utilizate în situații diferite producând noi efecte. Vechile procedee nu-și pierd valoarea, putând fi astfel regrupate și utilizate. **Operațiile imaginației** rezultă din interiorizarea modelelor de acțiune oferite de practică și cultură. Gruparea și echilibrarea specifică a operațiilor mintale permit subiectului o combinatorică originală și, de asemenea, elaborarea implicită sau explicită a unor noi procedee.

Aglutinarea constă în **unirea într-o imagine nouă** a părților distincte ale imaginilor unor obiecte sau viețuitoare cunoscute, fără ca segmentele integrate noi să-și piardă identitatea de origine. Acest procedeu a fost larg utilizat în **mitologie**, creîndu-se imaginea sirenei, centaurului, sfinxului (de ex.: imaginea sfinxului din arta antică păstrează în unitatea sa corpul de leu asociat cu un cap de om, ori mai nou în tehnică, tancul amfibie, a apărut ca rezultat al aglutinării unor elemente care simbolizează tancul cu părți de luntre, ceea ce a permis deplasarea pe apă a noii mașini utilizate). În tehnica celor mai vechi timpuri și pînă în zilele noastre s-au folosit și se folosesc variate modalități de combinare a imaginilor și de alcătuire a unor structuri intuitive noi (modelele de avioane, mașini, nave cosmice etc.).

Mecanismul central al imaginației este **punerea în corespondență**, prin transfer de reprezentări, prin efecte de consonanță. Nu este vorba de asociere sau clasificare. Dar efectele sînt vis, puțin controlate, în mit derivate din tradiție, în artă orientate de concepția artistului.

Imaginația **cumulează** timpurile și într-o situație actuală, **extrage** din trecut, **transformă** și **proiectează** asupra viitorului.

Amplificarea și diminuarea sînt modalități de prelucrare și **modificare** a proporțiilor, a dimensiunilor inițiale obținîndu-se un nou efect. Ex.: creațiile literare pentru copii (Setilă, Flămînzilă), literatura științifico-fantastică — extraterestri, în tehnică — miniaturizări, minicalculatoare. În

amplificare se accentuează aspectele pe care le ridiculizăm, însușiri sau fapte caricaturiale ori elemente semnificative și importante dintr-o situație, pe care le dorim extinse sau ceea ce ne afectează în mod deosebit. **Diminuarea**, în mod paradoxal acționează tot în direcția obținerii unor efecte mărite. Ex.: «glas de argint» sau «mijloc de trestie»=accentuăm în imagine — gingășia și suplețea acelei persoane (Ex.: frunte mare=om deștept).

Multiplicarea sau omisiunea. **Multiplicarea** constituie esența producției moderne de serie. Imaginația își propune să **dedubleze obiectele**, să adauge dispozitive de rezervă, să furnizeze pentru cumpărători colecții de obiecte cu utilizări similare, să repete în artă teme «Boleroului» lui Ravel, simfoniilor lui Beethoven sau brâncușienei Coloane a Infinitului: în tehnică=construirea rachetei cu mai multe trepte; în basme=balaurul cu 7 capete.

Omisiunea sau sustracția prin **eliminarea**. În mod intenționat, **eliminăm unele aspecte din imagine** și nu ținem cont de ele. Ex.: Ciclopul în mitologie și în tehnică autovehiculele pe pernă magnetică.

Diviziunea sau rearanjarea, pot fi aplicate independent sau în corelație asupra aceluiași element inițial.

Se caută **criterii noi** de grupare, făcându-se diviziuni multiple, unele având corespondent în realitate, altele aflându-se în proiecte noi. **Diviziunea** unui întreg în cât mai multe părți posibile este o operație necesară atât pentru facilitarea omisiunii cât și pentru surprinderea structurii și **restructurarea proiectivă**.

Rearanjarea presupune **păstrarea structurii**, dar dispunerea elementelor **în alte corelații** (mașină — motor — față și spate). Rearanjarea implică o modificare de ordine și poziție și oferă în orice situație o cantitate indefinită de alternative. Ex.: echipe sportive — tactică militară — filme — opere — loc de muncă).

Primele procedee formează **un grup de operații** imagistice construite după modelul celor **4 operații aritmetice** dar nu urmează strict normele acestora, rămânând într-o margine de disponibilitate întotdeauna proprie imaginației. Mai putem adăuga procedeele pe care le amintim: **adițiunea — aranjarea — inversarea**.

Adaptarea are aplicabilitate în artă și tehnică. S-a observat că o serie de opere clasice **nu sînt invenții originale** ci reprezintă adaptări a unor motive sau legende cunoscute anterior și care au fost prin adaptare, valorificate artistic (Ex.: Hamlet — Faust — Luceafărul). Imaginația poate con-

feri o nebanuită strălucire unei teme mai vechi, după cum poate să **adapteze la noi situații** subiecte și tehnici cunoscute.

Substituirea sau înlocuirea a ceva prin altceva este un procedeu caracteristic pentru **imaginația simbolică**; relația poate fi pur **obiectuală** și privește posibilitatea de a **înlocui** elemente, piese, substanțe, componente sau procese. Industria este preocupată de înlocuirea metalelor cu substanțe plastice dure, ceramică, surse de energie — automatizări.

Modificarea se referă la **formă, poziție, mărime, culoare, material, modificarea** organizării interne sau chiar a elementelor componente sau a scopului pentru care a fost proiectat un dispozitiv. Inventarea mașinii de scris note muzicale s-a realizat prin modificarea claviaturii cu litere în claviatură cu note muzicale și a celor 12 nivele necesare pentru portativ.

Schematizarea este utilizată din ce în ce mai mult în proiectarea tehnică, arhitectură, grafică etc. Ex.: schița robot a unei persoane (prin selecție și omitere); ex.: scheme — desen schematic al unei plante.

Tipizarea constă în **prelucrarea** sintetică a imaginilor și în **elaborarea** de reprezentări noi, bazate pe o analiză amplă a însușirilor esențiale din fenomene.

Imaginea tipică, fie că este artistică, literară ori tehnică, reprezintă un **rezultat al generalizării** trăsăturilor caracteristice și comune unei categorii de fenomene. Tipizarea este complexă și implică o bogăție de reprezentări; abstractizarea, sinteza și individualizarea impresiilor într-o formă nouă tipică. (Ex.: Lermontov — Peciorin — este un portret compus din viciile întregii generații din acea vreme).

Analogia este fundamentală în **artă și știință**.

— analogia **personală** este o încercare imaginativă a subiectului de a se pune în situația obiectului pe care-l cercetează. Nu este vorba de transpoziție sau transpunere mentală;

— analogia **directă sau clasică** necesită continua comparare a datelor și mijloacelor de rezolvare din domeniul dat, cu date, modalități de **operare** ale altor domenii.

— analogia **simbolică** solicită pe cercetător să **apeleze** la imagini vizuale, codul matematic, relațiile topologice etc.

— analogia prin **fantezie** se referă la introducerea într-o schemă dramatică, prin **personificare** și **ficțiune**, a personajelor și obiectelor, alcătuind o povestire.

Analogiile reprezintă mai mult decât operații, ele sînt **produse ale imaginației**. Modul analogic de operare ocupă un loc dominant în desfășurarea imaginației. Analogia se constituie pe mecanisme ontogenetice (sînt diverse forme și nivele de analogie; analogiile stau la baza construirii mașinilor inteligente).

Empatia se aplică în artă, tehnică și educație — și de ce nu, în orice activitate umană. Este vorba, în esență, de a **simți ce simte celălalt**, dar este altcineva. Are cea mai mare aplicabilitate în arta actoricească și arta didactică a educatorului.

Empatia consideră imitația ca o cunoaștere internă și o proiectare a acestor stări — subiectul trăind astfel starea altuia — tinzînd să **intre în consonanță afectivă cu altul**. Spre deosebire de simpatie — ca stare emoțională conștientă — empatia, înseamnă «a simți în», a tinde spre, a trăi viața afectivă a altcuiva.

Empatia este un **proces complex** prin transpunerea imaginativă în situația celor ce ne solicită asistență morală, se poate obține împărtășirea emoțiilor», «ne introducem pe calea imaginării în altul».

FORMELE IMAGINAȚIEI

Imaginația se desfășoară în forme variate, după multe criterii de clasificare, dintre care se impune **criteriul intenționalității** grupîndu-se în:

— imaginația **involuntară** (visul și reveria);

— imaginația **voluntară** (reproductivă și creatoare sau visul de perspectivă).

VISELE din timpul somnului implică o înlănțuire de imagini, emoții, reflecții, care apar în starea de somn paradoxal și față de care noi sîntem spectatori, neintervenind și neînțelegînd imediat absurdul și haoticul. Visul este o trecere opozantă dintre vigilitate și somn, prin treceri fizice (de fapt aceasta este activitatea onirică).

Știm prea puțin despre conținutul viselor — marea lor majoritate sînt irecuperabile: uneori se contestă relatarea subiecților (și chiar a psihologilor). Dar, visele, prin atmosferă, factură subiectivă și conținut, reprezintă întotdeauna un «ALTCEVA» sau «ALTFEL» decât conștiința vigilă.

Gîndirea onirică este precumpănită inconștientă, interesează mai mult creația decât patologia. Gîndirea realistă este riguros controlată, iar gîndirea autistă este li-

beră de orice control, domină fantezia, subiectivitatea și reprezentările din vis.

Sînt și vise **operatorii**, ce prefigurează acțiuni posibile și raționale.

Onirologia freudiană — susține că visele sînt cauzate de dorințe inconștiente și mai ales de relațiile conflictuale dintre tendințele ce rezultă din reprimări și refulări. Visul nu este o pură întîmplare — se restructurează însăși viața noastră. Visul apare uneori ca o regresie spre perioade ontogenetice timpurii (copilărie) în condițiile eliberării de controlul rațional.

În psihologie sînt recunoscute patru legi ale activității onirice:

— **condensarea** de trăsături similare în imagini sintetice;

— **deplasarea** — transfer — disocierea dintre imagine și afectivitate — alunecări de valori;

— **dramatizarea** sau luarea în considerație a figuralității, traducerea gîndurilor în imagini;

— **elaborarea** în crepusculul conștiinței onirice după ce visul s-a consumat.

Se pot distinge din punct de vedere psihologic 2 feluri de imagini:

— Imagini **Hipnagogice** care au loc la începutul și în timpul adormirii;

— Imagini **Hipnapompice** (pompos — întovărășește), care apar la începutul trezirii (nu numai dimineața).

Ambele imagini constau din figuri simple: linii, stele, figuri umane, peisaje. Caracteristic este că sînt imagini statice, se succed fără legătură și nu pot fi considerate reale.

Visul poate fi considerat și o aventură — în evenimente pe care le considerăm reale în vis. În vis noi sîntem actori dar nu putem fi și spectatori.

Caracteristicile visului sînt:

— **lipsa controlului** realității — totul devine posibil;

— nu se mai ține cont de **principiul identității**;

— este un **act profund afectiv** (bucurii — teamă);

— are un **caracter asociativ** (apar absurdități);

— **simbolurile**: a) visez un cîine mare = dușman
b) uneori sînt conștiente;

c) sînt legate **de ceea ce ne preocupă** în starea de veghe

Reveria poate fi definită ca o stare de **relaxare**, în care unele gînduri **vagabondează**. Este un fel de experiment mintal privind îndeplinirea dorințelor și trebuințelor și

poate reprezenta o satisfacție fictivă, reducând astfel tensiunea psihică.

Reveria **de scurtă durată** poate fi recomandată ca o cale de stimulare a creativității. Reveria prelungită este defavorabilă. Ea poate masca o stare de autism, conștiința ambianței devine crepusculară, iar absența oricărei încordări permite declanșarea liberă a unor imagini mintale propulsate de tendințe afective.

Reveria poate fi o triadă:

— reveria ca, **cunoaștere de sine** (exersarea «artei posibilului»);

— reveria care poate duce la **preferința morbidă** a acțiunii prin ficțiune, la opțiuni pentru «castele în Spania» în locul unei locuințe «mai modeste», dar confortabilă și reală;

— reveria **prin îndepărtarea de real** (literatura onirică) și acceptarea iluziei.

Imaginația reproductivă este o formă **activă, conștientă, voluntară** și se deosebește de memoria imaginilor. Se mai numește și **imaginație reconstitutivă**. O individualizează strategia orientării spre trecut sau existent și care urmează să fie construit.

Ex.: lectura unor texte științifice sau beletristice — epoca lui Ștefan cel Mare (Sadoveanu — Delavrancea — Iorga).

— romanele istorice.

Imaginația reproductivă **este un indiciu de performanță** prin fidelitate (să-ți imaginezi cât mai fidel realități pe care nu le-ai văzut).

Imaginația creatoare este cea mai complexă și valoroasă. Este orientată **spre ceea ce este posibil**, spre ceea ce ține de viitor, spre ceea ce este nou.

Imaginația creatoare are ca produs un proiect mental caracteristic prin: noutate, originalitate, ingeniozitate și realizat în mai multe faze, care țin seama de: bogăția procedurilor, ineditul utilizării lor, valorificarea combinațiilor inconștiente, unificarea tuturor disponibilităților personalității, susținere afectiv-motivațională valoroasă.

Imaginația creatoare este prezentă în toate activitățile omului și favorizează apariția a tot ceea ce este nou: anticiparea, invenția, inovația, intuiția cognitivă.

Visul de perspectivă reprezintă o formă activă și conștientă a imaginației, drumul propriu de dezvoltare, proiecția mintală, motivează acțiunile și opiniile profesionale și afective.